

Finansdepartementet*Ekonomiska avdelningen***Beskrivning av beräkningar av fördelningseffekter av reformer hittills denna mandatperiod i bilaga 2 Fördelningsspolitisk redogörelse**

I denna promemoria redovisas hur fördelningseffekterna av regeringens reformer beräknas.

1 Reformer

De beräknade fördelningseffekterna avser effekterna av den politik i Alliansens Budgetproposition för 2015 som har genomförts, Vårändringsbudget för 2015, Budgetproposition för 2016 och reformer som föreslås i Vårändringsbudget för 2016. I bilaga 1 och 2 redovisas vilka reformer som beaktats. I den mån det finns data och det är möjligt att modellera reformer i modellen Fasit, så beaktas reformerna.

2 Beräkningar

Beräkningarna har huvudsakligen gjorts med SCB:s mikrosimuleringsmodell FASIT (se avsnitt 4). Utgångspunkten för beräkningarna är undersökningen Hushållens ekonomi (HEK) för år 2013. Uppgifterna har vad avser demografi, ekonomi och regler skrivits fram till år 2016.

Disponibel inkomst och välfärdstjänster men inte avgifter och indirekta skatter

Det är de *direkta* (statiska) fördelningseffekterna av de reformer som berör hushållssektorn som beaktas i beräkningarna. Effekterna är statiska i den meningen att ingen hänsyn tas till att beteendeförändringar kan uppkomma till följd av de beaktade reformförslagen.

Under mandatperioden har det genomförts reformer av många skilda slag som påverkar på olika sätt. Fördelningsanalysen avser först och främst effekterna av *skatter och transfereringar* på disponibel inkomst (ekonomisk standard)¹. *Offentligt finansierade välfärdstjänster* som t.ex. skola, vård och omsorg är också en mycket viktig del av omfördelningen i den svenska modellen. Regeringen har gjort omfattande reformer som

¹ Inkomstbegreppen definieras i avsnitt 3.

påverkar välfärdstjänsterna (individuell offentlig konsumtion). För att ge en mer fullständig bild av politikens inriktning i ett omfördelade perspektiv, kompletteras därför analysen med en redogörelse för fördelningseffekterna när satsningar på offentliga välfärdstjänster beaktas i beräkningarna. Utökad inkomst, som är aggregatet av ekonomisk standard och offentligt finansierade välfärdstjänster, analyseras.

Individer ekonomiska förhållanden kan påverkas på annat sätt än genom förändrad disponibel inkomst eller förändrad mängd/kvalitet av välfärdstjänster. *Avgifter*, som höjd barnomsorgsavgift och höjd äldreomsorgsavgift, påverkar individerna, men eftersom de inte påverkar disponibel inkomst kommer detta inte att beaktas i beräkningarna. Höjda *skatter på varor*, som. t.ex. bensin, diesel, tobak och alkohol, påverkar priserna på dessa varor och därmed hushållens köpkraft. Men eftersom detta inte heller påverkar disponibelinkomsten kommer det inte att beaktas i redovisningen. Vidare tas inte hänsyn till reformer som huvudsakligen förväntas påverka hushållens inkomster indirekt när beteendeförändringar på sikt slår igenom. En förändring av arbetsgivaravgifter kan på sikt påverka lönerna. Detta beaktas inte i beräkningarna då endast de statistiska effekterna beräknas.

Beräkning av effekter av välfärdsreformer

Vid beräkning av reformeffekter på välfärdstjänsteområdet 2015 och 2016 är konsumtionsmönstren i FASIT/HEK utgångspunkten.² För flertalet av välfärdstjänsterna finns individuppgifter, dvs. en koppling mellan individ och tjänst med tillhörande subventionsbelopp. Äldreomsorg, färdtjänst och hälso- och sjukvård har fördelats efter ålder och kön, dvs. försäkringsmässigt. Övriga välfärdstjänster har fördelats efter faktisk konsumtion. Välfärdstjänsterna är uppdelade i ca 20 olika kategorier, t.ex. grundskola och äldreomsorg, där varje kategori har ett eget konsumtionsmönster. Varje enskild reform bedöms tillhöra någon av dessa kategorier. Värdet av tjänsten fördelas därefter i befolkningen enligt det befintliga konsumtionsmönstret för den aktuella kategorin. Reformer som är av mer generell karaktär fördelas i enlighet med det konsumtionsmönster som gäller för välfärdstjänsterna totalt. Välfärdstjänsterna som ingår i reformerna antas därmed vara fördelade på samma sätt som (huvuddelen av) de faktiska välfärdstjänsterna.

Välfärdstjänsterna hanteras olika vid beräkning av utökad inkomst respektive individuell utökad inkomst. Vid beräkningen av utökad inkomst summeras värdet av välfärdstjänsterna för hushållet, och därefter fördelas det totala värdet jämnt på alla medlemmar i hushållet. För individuell utökad inkomst beräknas värdet av välfärdstjänsterna separat för män respektive kvinnor. I de fall att det finns barn i hushållet fördelas

² De välfärdstjänster som fördelas motsvarar ca 75 procent av de totala individuella välfärdstjänsterna.

värdet av de välfärdstjänster som barnen nyttjar jämnt mellan föräldrarna i hushållet.

3 Definitioner av olika inkomstbegrepp

Ekvivalerad disponibel inkomst (ekonomisk standard): Hushållets disponibla inkomst divideras med konsumtionsvikten enligt den svenska konsumtionsenhetsskalan från 2004. Genom att justera den disponibla inkomsten för försörjningsbörda skapas ett mått som är jämförbart mellan hushåll av olika storlek. Begreppet är framtaget för att på ett så rättvisande sätt som möjligt spegla den ekonomiska standard som hushållen lever under. Ekvivalerad disponibel inkomst och ekonomisk standard används därför synonymt i texterna.

Individens ekonomiska standard: Det inkomstbegrepp som huvudsakligen används är hushållsbaserat, men redovisningen sker i regel på individnivå. Hushållets ekonomiska standard tilldelas då samtliga hushållsmedlemmar.

Individuell disponibel inkomst: För att kunna jämföra individers ekonomiska situation, utan den utjämnande effekt som erhålls vid studier av hushållsinkomster, beräknas den individuella disponibla inkomsten. Det sker genom en summering av alla individuella inkomster och genom att fördela hushållsgemensamma inkomster, som t.ex. bostadsbidrag eller barnbidrag, lika mellan hushållets vuxna. Den individuella disponibla inkomsten är särskilt viktig för att jämföra inkomstsituationen mellan kvinnor och män.

Utökad inkomst: Den ekvivalerade disponibla inkomsten kompletteras så att hushållets inkomst även omfattar subventioner för individuella välfärdstjänster som t.ex. barnomsorg, utbildning och hälso- och sjukvård. De totala subventionerna räknas samman för varje hushåll och fördelas sedan lika på varje medlem i hushållet. Värdet av offentliga tjänster antas inte bero på familjens storlek eller sammansättning, dvs. det uppstår inga stordriftsfördelar för denna typ av resursomfördelning.

Individuell utökad inkomst: Den individuella disponibla inkomsten kompletteras så att individens inkomst även omfattar subventioner för individuella välfärdstjänster som t.ex. barnomsorg, utbildning och hälso- och sjukvård. De totala subventionerna räknas samman för varje enskild vuxen i hushållet. Summan av barnens subventioner delas jämt på de vuxna i hushållet.

4 Mikrosimuleringsmodellen FASIT

För att analysera fördelningseffekter av ändrade regler i välfärdssystemen använder regeringen mikrosimuleringsmodellen FASIT som har utvecklats av SCB tillsammans med Finansdepartementet. FASIT består av två

delar; databaser och modellprogram. I databaserna finns information om individer och hushåll och dess inkomster, värde av välfärdstjänster, avdrag, boendekostnader och sysselsättning mm. Dataunderlagen kommer från både SCB och andra myndigheter, exempelvis Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, Pensionsmyndigheten och Skatteverket. I modellprogrammen finns programmerade regelverk inom områdena skatter, pensioner, arbetslöshet, sjukpenning, bostadsbidrag etc. Modellen tillåter undersökningar av hur disponibel inkomst m.m. påverkas av en ändring av reglerna för beräkning av olika skatter och transfereringar. Effekterna kan undersökas för olika grupper (inkomstgrupper, hushållstyper etc.) eller aggregerat till samhällsnivå.

På grund av eftersläpningen i inkomststatistiken krävs en framskrivning av HEK-data för att möjliggöra analyser av senare år. Det görs därför en framskrivning av de ekonomiska och demografiska förhållanden som väntas gälla för det aktuella året. Framskrivningen görs i två steg. Först kalibreras datamaterialets urvalsvikter så att kända ändringar i befolkningsstrukturen och andra antalsuppgifter återspeglas. Genom kalibreringen justeras det antal individer som representeras av en viss individ i datamaterialet utan att individens övriga variabelvärden påverkas. För att justera vissa inkomstvariabler med avseende på den kända utvecklingen tillämpas sedan proportionell skalning. Detta görs bl.a. för löner, kapitalvinster och övriga kapitalinkomster.

Bilaga 1. Reformer som beaktas vid beräkning av politikens effekter på disponibel inkomst

Reformer 2015	
Höjt tak i arbetslöshetsförsäkringen, från 680 till 910 kronor de 100 första dagarna och därefter från 680 till 760 kronor	
Golv i arbetslöshetsförsäkringen höjs från 320 till 365 kronor	
Höjd ersättningsgrad i sjuk- och aktivitetsersättningen, från 64 till 64,7 procent	
Underhållsstödet höjs med 300 kronor, till 1 573 kronor	
Höjt bostadstillägg för pensionärer (ersättningsgraden höjs från 93 till 95 procent)	
Höjd norm för skälig levnadsstandard i försörjningsstödet	
Lånedelen i studiemedlen höjs med ca 1 000 kr per månad	
Sänkt avdrag för pensionssparande, från 1 200 kronor till 1 800 kronor	
Höjd expeditionsavgift till CSN, från 120 till 150 kronor	
Reformer 2016	
Grundavdraget höjs för pensionärer med månadsinkomst under 20 000 kronor	
Grundnivån i föräldrapenningen höjs med 25 kronor till 250 kronor	
Barndelen i försörjningsstödet höjs med 100 kronor för barn 0–6 år och med 250 kronor för barn 7–18 år	
Jobbskatteavdraget fasas ut för personer med månadslön över 50 000 kronor	
Den nedre skiktgränsen för statlig inkomstskatt skrivs inte upp 2016	
ROT-avdraget sänks från 50 till 30 procent	
Taket i RUT-avdraget sänks till 25 000 kronor för personer under 66 år	
Höjd skatt med 0,75 procent på investeringssparkonto	
Slopad skattereduktion för gåva	
Slopas avdrag för kapitalförvaltningsavgifter	
Slopas avdragsrätt för pensionssparande	
Jämställdhetsbonusen tas bort	
Fritidspengen tas bort	
Etableringsersättning i samband med arbete avskaffas	

Källa: Egna beräkningar.

Bilaga 2. Bedömning av fördelning av reformer på välfärdstjänstområdet på olika verksamhetsområden

Procent

Grundskola och gymnasieskola	23
Barnomsorg och fritidsverksamhet	7
Kultur och fritid	5
Högskola och vuxenutbildning	15
Vård och omsorg inklusive läkenedel	40
Övrigt	9
Totalt	100

Källa: Egna beräkningar.